

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการรัฐประหารของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 คณะปฏิรูปการปกครองฯ ได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวเพื่อมาบริหารประเทศรวมทั้งได้ให้สัญญาแก่ประชาชนว่าจะจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปโดยเร็ว ตามกระบวนการ เริ่มต้นด้วยการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และให้โอกาสประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจผ่านการออกเสียงลงประชามติทั่วประเทศ ผลของการลงประชามติคือประชาชนร้อยละ 57.81 เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 ทำให้รัฐบาลในขณะนั้นได้ประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นในวันที่ 23 ธันวาคม 2550

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ถือได้ว่ามีความสำคัญด้วยเหตุผลสองประการ ประการแรกการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นความหวังว่าจะช่วยทำให้ประเทศชาติกลับสู่ระบอบประชาธิปไตยตามกระบวนการที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ ประการต่อมาการเลือกตั้งครั้งนี้จะช่วยผ่อนคลายสภาพการเมืองที่สับสน ชัดแย้งและขาดเสถียรภาพช่วงปลายปี 2549-2550 โดยช่วงก่อนการเลือกตั้งหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้จัดการเลือกตั้งคือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง(กกต.) องค์กรภาคประชาชน พรรคการเมือง หรือสื่อมวลชนต่างก็พยายามแสดงบทบาทในการรณรงค์เรื่องการเลือกตั้งตามวัตถุประสงค์ของตน ทั้งนี้การเลือกตั้งถือเป็นกระบวนการประชาธิปไตยที่สำคัญเป็นวิธีหนึ่งในการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองเพราะให้ประชาชนที่มีสิทธิออกเสียงได้ใช้สิทธิและมีโอกาสตัดสินใจพิจารณาตัวแทนเข้าไปของตนเข้าไปบริหารประเทศ

วิฤตชุมชนเป็นสื่อที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปสื่อตามมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 สาระสำคัญของมาตรา 40 ได้กำหนดไว้ว่าคลื่นวิทยุเป็นทรัพยากรของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ การจัดสรรคลื่นความถี่ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น จากกระแสสังคมที่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงจากมาตรา 40 ทำให้มีการดำเนินการวิฤตชุมชนขึ้น โดยที่ยังไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนรองรับ และเกิด

ปัญหาจากการดำเนินการวิถุชุมชนหลายประการ อย่างไรก็ตามต้องยอมรับว่าวิถุชุมชนเป็นสื่อที่เกิดขึ้นแล้วในสังคมไทยและเป็นสื่อที่เข้าถึง ใกล้เคียงคนฟังในท้องถิ่น หากวิถุชุมชนดำเนินการด้วยการตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และเจตนารมณ์ที่ดีก็จะมีประโยชน์มากต่อสังคมไทย

ที่ผ่านมารวมประชาสัมพันธ์ในฐานะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดกรอบการดำเนินการจุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิถุชุมชน โดยต้องมีลักษณะสำคัญคือ

- 1) กลุ่มคนที่หลากหลายในพื้นที่กระจายเสียงสามารถเข้าถึงได้ง่าย เท่าเทียมและมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน
- 2) เป็นสมบัติสาธารณะที่ชุมชนจัดตั้งและเป็นเจ้าของร่วมกันรวมทั้งบริหารจัดการด้วยตนเอง
- 3) ใช้ระบบอาสาสมัครช่วยในการดำเนินการ
- 4) ไม่มุ่งหวังกำไรทางธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นอิสระ ปราศจากการครอบงำและแทรกแซงจากกลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์โดยมิชอบ กลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองทุกระดับ
- 5) เป็นช่องทางการสื่อสารสาธารณะที่สมาชิกในชุมชนมีบทบาทเป็นได้ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร
- 6) เป็นสื่อเพื่อประโยชน์ตามความต้องการของประชาชนและมุ่งสร้างโอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาส
- 7) เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร เชื่อมโยงการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

ท่ามกลางการสื่อสารเรื่องการเลือกตั้งของฝ่ายต่าง ๆ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 23 ธันวาคม 2550 คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าในบริบทของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วิถุชุมชนได้แสดงบทบาทหน้าที่ทางการเมืองและมีส่วนร่วมในการเสนอเนื้อหาเรื่องการเลือกตั้งอย่างไรบ้าง มีความเหมาะสมตามหลักการดำเนินการวิถุชุมชนหรือไม่ มีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะที่เป็นสื่อที่ต้องตอบสนองและบริการชุมชนหรือไม่ ทั้งนี้ผลการศึกษาคั้งนี้จะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อนำไปพัฒนาวิถุชุมชนในประเทศไทยต่อไป

1.2 คำถามของการวิจัย

- 1.2.1 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 สถานีวิทยุชุมชนได้เสนอเกี่ยวกับเรื่องเลือกตั้งบ้างหรือไม่ รูปแบบและเนื้อหาเป็นอย่างไร
- 1.2.2 ในบริบทของการเสนอเรื่องการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้ง วิทยุชุมชนได้แสดงบทบาทหน้าที่อย่างไร
- 1.2.3 วิทยุชุมชนควรแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมไทยในการเสนอเรื่องเลือกตั้งอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาถึงการนำเสนอเรื่องการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 23 ธันวาคม 2550 ของสถานีวิทยุชุมชน
- 1.3.2 เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมในการเสนอเรื่องการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งของสถานีวิทยุชุมชน
- 1.3.3 เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของสถานีวิทยุชุมชนในการนำเสนอเรื่องการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นสื่อเพื่อชุมชน

1.4 สมมุติฐานของการวิจัย

- 1.4.1 วิทยุชุมชนได้แสดงบทบาทในการเสนอเรื่องเลือกตั้งแก่ประชาชน
- 1.4.2 วิทยุชุมชนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอเรื่องเลือกตั้งแก่ประชาชน

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

- 1.5.1 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการทำหน้าที่ของวิทยุชุมชนในประเทศไทย ช่วงก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 23 ธันวาคม 2550 แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจึงไม่สามารถเก็บตัวอย่างได้ทุกจังหวัด คณะผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในบางจังหวัดเท่านั้น
- 1.5.2 จังหวัดที่มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิทยุชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง เลือกจากจังหวัดต่าง ๆ ในแต่ละกลุ่มจังหวัด ตามประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอุดรธานี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดลพบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพังงาและกรุงเทพมหานคร
- 1.5.3 การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายสถานีหรือผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชน ได้ดำเนินการในระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2550 จนถึงวันที่ 27 ธันวาคม 2550

- 1.5.4 การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจความคิดเห็นของประชาชนได้ดำเนินการไปพร้อมกับ การลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ตัวแทนของวิฑูชุมชน โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2550 จนถึงวันที่ 23 ธันวาคม 2550
- 1.5.5 การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการการเลือกตั้งและประชาสัมพันธ์จังหวัด ได้ดำเนินการในระหว่างวันที่ 1-31 มกราคม 2551

1.6 นิยามศัพท์

- 1.6.1 วิฑูชุมชน หมายถึง เทคโนโลยีที่เปิดช่องทางการสื่อสารเพื่อชีวิตของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นผู้จัดทำและนำเสนอ ดังนั้นวิฑูชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ชุมชนคิด ชุมชนทำ ชุมชนนำเสนอและชุมชนเป็นผู้ตรวจสอบ วิฑูชุมชนเป็นสถานีวิฑูขนาดเล็กที่มีเครื่องส่งกระจายเสียง ขนาด 20-30 วัตต์ รัศมีการกระจายเสียง 10-15 กิโลเมตร
- 1.6.2 การมีส่วนร่วมของวิฑูชุมชน หมายถึง การเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็นเรื่องเลือกตั้งแก่ผู้ฟังในรัศมีการออกอากาศของสถานีวิฑูในชุมชนนั้นๆ
- 1.6.3 การเลือกตั้ง หมายถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทยเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550
- 1.6.4 บทบาทของวิฑูชุมชน หมายถึง การทำหน้าที่ต่อชุมชนในฐานะที่เป็นสื่อในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชน
- 1.6.5 รูปแบบรายการ หมายถึง ลักษณะการนำเสนอรายการแบบต่าง ๆ ของวิฑูชุมชน เช่น รูปแบบพูดคุยในรายการ ข่าว สัมภาษณ์ รูปแบบการจัดรายการนอกสถานที่ รูปแบบรายการเพลง
- 1.6.6 เนื้อหารายการ หมายถึง ประเด็นของสารเรื่องเลือกตั้งที่ปรากฏในรายการวิฑูชุมชน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.7.1 ทราบถึงการนำเสนอเรื่องการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 23 ธันวาคม 2550 ของสถานีวิฑูชุมชนในประเทศไทย
- 1.7.2 ทราบถึงบทบาทหน้าที่ในการเสนอเรื่องการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ของวิฑูชุมชนในประเทศไทย
- 1.7.3 ทราบถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของสถานีวิฑูชุมชนในประเทศไทย
- 1.7.4 ใช้ข้อมูลจากการศึกษาเป็นแนวทางกำหนดนโยบายเกี่ยวกับวิฑูชุมชน